

Lausunto, Kiteen kaupunginhallitus 12.2.2024 § 42

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)

Ei lausuttavaa.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Ei lausuttavaa.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Mietinnössä kannatetaan julkisuuslain soveltamisalan laajentamista julkisyhteisöjen määräysvallassa oleviin yhteisöihin siltä osin, kuin ne eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. Laajentamista on perusteltu sillä, että nykytilanteessa julkisen sektorin organisaatiomuutostilanteissa viranomaisessa hoidettavia tehtäviä ja toimintoja voidaan siirtää yksityisoikeudelliseen muotoon, jolloin on mahdollisuutena siirtää tehtäviä ja toimintoja myös julkisuuslainsoveltamisalan ulkopuolelle. Perustuslaki ei edellytä soveltamisalan laajentamista julkisen hallintotehtävän ulkopuolelle. Olennaista on varmistaa, että ratkaisut eivät heikennä yleistä luottamusta julkishallinnon toimintaan tai sen toiminnan asianmukaisuuden arviointia.

Kiteen kaupunki katsoo, että julkisuuslain nykytila on riittävä. Mahdollisessa sääntelyssä on huomioitava se, että julkisella ja yksityisellä elinkeinotoiminnalla tulee olla yhtäläiset tai tasapuoliset toimintaedellytykset markkinoilla. Soveltamisalan laajentamisella julkisomisteisiin yhteisöihin aiheutetaan merkittävää hallinnollista taakkaa sekä kyseisille yhteisöille että niiden omistajille. On myös mahdollista, että lakimuutoksen hallinnollisen taakan aiheuttamat kustannukset voivat nostaa palvelujen tai tuotteiden hintoja. Lisäksi on mahdollista, että julkisuuslain soveltaminen voisi muutoin haitata yhtiöiden mahdollisuutta liiketoimintaan esimerkiksi vaikuttamalla niiden houkuttelevuuteen sopimuskumppanina. Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen läpinäkyvyyteen on mahdollista vaikuttaa muilla tavoilla, esimerkiksi kehittämällä omistajaohjaussääntelyä.

Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin tarkoittaa julkisen hallintotehtävän antamista julkisuuslain soveltamisen osalta. Perustuslain 124 §:n sääntely edellyttää, että julkisena hallintotehtävänä asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla, jota varten lakiin tulisi ottaa virkavastuuta osoittava säännös siltä osin kuin toimija hoitaa julkisuuslain soveltamista koskevaa julkista hallintotehtävää. Koska lain soveltamisalaan tulisi määräysvaltaa koskevan sääntelyn myötä myös laajalti sellaisia toimijoita, jotka eivät ole aikaisemmin soveltaneet julkisuuslakia tai julkisuuslakia on sovellettu osaan niistä vain julkisen vallan käytön osalta, olisi perusteltua, että lakia alettaisiin soveltaa näihin toimijoihin vasta riittävän siirtymäajan kuluttua lain voimaantulosta.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuden liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Julkisuuslain ajantasaistamista valmistelevalle työryhmälle jäi julkisuuslain salassapitoperusteiden sisällöllinen tarkastelu ja arviointi. Mikäli julkisuuslain soveltamisalaa laajennetaan, olisi tarve arvioida myös voimassa olevien salassapitoperusteiden riittävyyttä ja kattavuutta. Salassapitoperusteita tulisi arvioida kokonaisuutena ja uudistuksessa tulisi ottaa huomioon turvallisuusnäkökohdat ja huoltovarmuutta turvaavien salassapitoperusteiden riittävyys.

Mietinnössä oli nostettu esille erilaiset salassapitoperusteita koskevat arviointitarpeet koskien mm. kriittisen infrastruktuurin suojaamista, mutta konkreettisia ehdotuksia salassapitoperusteiden täydentämiseksi tai muuttamiseksi ei ole mietinnössä esitetty.

Mikäli julkisuuslain soveltamisalaa laajennetaan, on mahdollista lain piiriin tulla myös sellaisia julkisyhteisön määräysvallassa olevia yhteisöjä, jotka tuottavat yhteiskunnalle tärkeitä palveluja tai hallinnoivat kriittistä infrastruktuuria. Näissä tilanteissa on tärkeää arvioida, että suojaavatko säännökset näitä toimijoita tai onko heillä olemassa osaamista ja tietoa toimia muuttuneessa julkisuuslain soveltamistilanteessa siten, ettei kriittinen tieto vaarannu. Olisi myös tarkoituksenmukaista selvittää, pitäisikö tällaiset yhtiöt rajata kokonaan tai joiltakin osin soveltamisalan ulkopuolelle.

Muut mietinnön ehdotukset /Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

Ei lausuttavaa.

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut /Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

Ei lausuttavaa.

Muut mahdolliset huomionne?

Voimassa olevassa julkisuuslaissa lähtökohta on se, että tietopyyntöön vastaamisesta ei voi kieltäytyä edes silloin, kun esitetty pyyntö aiheuttaa kohtuutonta haittaa viranomaistoiminnalle. Lisäksi esimerkiksi työmäärältään työläs tietopyyntö tulee käsitellä laissa säädetyissä määräajoissa. Nykymuodossaan laki ei tunnista tilannetta, jossa tietopyynnön tarkoituksena on aiheuttaa yksinomaan vahinkoa viranomaiselle. Esitys sisältää ehdotuksen säännöksestä, jonka perusteella viranomainen voisi kieltäytyä tietopyynnön toteuttamisesta, jos se edellyttäisi viranomaiselta lain tarkoitus huomioon ottaen ilmeisen kohtuuttomia toimia. Tällainen lisäys lakiin on ehdottoman tärkeä ja tervetullut. Viranomaisen toiminnan vaikeuttaminen voi olla myös suunnitelmallista ja järjestäytyneenä, jolloin myös laissa tulisi ottaa tällainen tilanne huomioon ja varmistaa viranomaisen toimintakyky joka tilanteessa.

Nykyisessä tilanteessa on erittäin tärkeää määritellä, että millaisia viestejä tai julkaisuja pidetään viranomaisen asiakirjoina ja millaiset viestit katsotaan viranomaisen sisäiseen työskentelyyn liittyviksi viesteiksi. Varsinkin yksittäisvirkamiehellä, joka itsessään muodostaa viranomaisen, on oltava mahdollisuus virkamiesten väliseen mielipiteidenvaihtoon ilman, että se katsotaan viranomaisen näkemykseksi tai linjaukseksi. On välttämätöntä turvata viranomaisten toiminta myös jatkossa siten, että virkamiesten on mahdollista kommunikoida ja vaihtaa mielipiteitä varsinkin valmistelun aikana. Mikäli kaikki valmistelun ja sisäisen työskentelyn aikana tuotettu materiaali on julkista, vaikeuttaa ja pahimmillaan hidastaa se merkittävästi kaikkea työskentelyä. Tilanteessa tulee ottaa huomioon varsinkin työskentelytapojen muutos, jossa fyysinen keskustelu on siirtynyt erilaisille sähköisille alustoille ja muutosten yhteydessä tulisi turvata viranomaisten mielipiteenvaihto ja viestintämahdollisuudet.

Ehdotetun julkisuuslain mukaan viranomainen voisi antaa salassa pidettävän tiedon viranomaisen asiakirjasta, jos tiedon antaminen olisi yksittäistapauksessa välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen edun vuoksi. Tärkeää olisi soveltaa säännöstä myös tilanteessa, jossa julkisuudessa esitettyjen väärrien tai harhaanjohtavien tietojen oikaiseminen vaatisi salassa pidettävän tiedon paljastamista. Tällaisella lain mahdollistamalla salassa pidettävän tiedon antamisella voitaisiin torjua mm. vieraan valtion informaatiovaikuttamista.

Toimijoiden luottamuksensuojan kannalta julkisuuslakia ei pitäisi voida soveltaa takautuvasti ennen sen voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin. On huomioitava, että toimijat eivät ole osanneet varautua asiakirjojen sääntelyssä ja tallentamisessa siihen, että julkisuuslaki muuttuisi. Lisäksi laissa tulisi huomioida riittävä siirtymäaika, jotta aikaa jäisi valmistelulle ja soveltajien sekä henkilöstön kouluttamiselle.
